

Kommunene mangler motivasjon til klimatiltak

Den viktigste årsaken til manglende klimatiltak i kommunene er at klimahensyn ikke er motiverende nok. Konkrete hindringer er et mindre problem.

INGRID SÆLENSMINDE
forsker, Vestlandsforskning
(isa@vestforsk.no)

CARLO AALL
professor, Vestlandsforskning

Hvordan kan kommunene fremme sektoroverskridende samordning, slik at flere lokale klimatiltak blir iverksatt? Det var hovedoppgaven for en ny rapport som Vestlandsforskning, Civitas AS og Vista Analyse har laget for Kommunesektorens organisasjon (KS). Utgangspunktet var altså at bedre samordning mellom ulike sektorer og aktører på lokalt plan ville gi flere klimatiltak. Vi fant imidlertid raskt indikasjoner på at manglende samordning bare er en av flere faktorer som kan hindre klimatiltak. Derfor valgte vi å utvide spørsmålet: Hva er det som hemmer eller fremmer lokale klimatiltak der flere aktører og sektorer er involvert i planlegging og gjennomføring?

Direkte klimautslipp

Prosjektet er begrenset til klimatiltak som retter seg inn mot kilder med direkte klimagassutslipp innen kommunegrensene. Vi har sett bort fra alle tiltak som gjelder elektrisitetsforbruk og utbygging

de problemene et foreslått tiltak kan møte, fra idéfasen via planlegging og til gjennomføring.

Arealplan, kjøprising og biogass

De fire casene var:

- Interkommunal arealplan for Trondheimsregionen (IKAP), der redusert transportbehov var ett av målene
- Kjøprising/rushtidsavgift i Bergen
- Interkommunalt samarbeid om avfallsinnehenting og biogassanlegg i Vestfold
- Næringsshage med biogassanlegg i Steigen

Selv om begge de to siste casene er biogassprosjekter, er både tiltakene og kommunene så forskjellige at vi mente de kunne illustrere helt ulike utfordringer for kommunene.

Klima er ikke det viktigste

I arbeidet med å velge ut case fant vi ingen eksempler der klimahensyn var det viktigste argumentet. Klimahensyn var et tilleggsargument, mens ønsker om flere arbeidsplasser og tilflytting til kommunene ble sterkere vektlagt. I Trondheimsregionen så alle kommunene som deltok i IKAP, nytten av en felles arealplan for å skape en felles bo- og arbeidsmarkedsregion. Samtidig viste det seg å være vanskelig å gi slipp på egne strategier og mål, for eksempel der en kommune satser på visse typer boligbygging for å gjøre seg attraktiv for tilflytting. Når uenigheter om helt andre hensyn enn transport og miljø kom i forgrunnen, ble målene om mindre transportbehov utvannet.

Eksempelet fra Steigen illustrerer de utfordringene som små kommuner i tilbakegang opplever. I slike kommuner har de mer enn nok med å følge opp pålagte oppgaver og er mest opptatt av å snu den negative folketallsutviklingen og skape nye arbeidsplasser. Da blir det lite energi igjen til å tenke nytt om klimatiltak.

–Klimahensyn taper lett når andre hensyn har førsteprioritet

av fornybar energi, som kun har en indirekte virkning på det å redusere utslipp av klimagasser.

For å dekke flest mulige kommunetyper valgte vi ut fire caser som representerte ulike tiltakstyper i fire kommuner eller kommunesamarbeid. En siste viktig forutsetning var at vi ville se på tiltak der kommunene har forholdsvis stor beslutningsmakt. Casene var på ulike stadier og hadde møtt motbør på ulike tidspunkt, slik at vi fikk innsikt i flere av

En annen barriere som går igjen, er politisk prestisje. Politikere på både nasjonalt og lokalt nivå går til valg med visse ideologiske prinsipper og løfter, og noen ganger kan disse gjøre det vanskelig å komme fram til kompromisser. Diskusjonen om kjøprising i Bergen virker preget av dette, der lokale og nasjonale myndigheter anklager hverandre for å stå for steilt på sine løsninger.

I Vestfold ønsket politikerne å få bygget bio-gassanlegg med en spesiell type offentlig-privat samarbeid (OPS). Etter at prosjektet strandet fordi ingen private aktører ønsket å levere tilbud på utbyggingen, ble politikerne anklaget for å velge modell ut fra ideologi heller enn ut fra hvilken oppgave som skulle løses.

Gode råd er ikke alltid dyre?

Skal kommunene gjennomføre flere større klimatilstand, ser det ut til at *driverne* for å ta klimahensyn må bli sterkere. Klimahensyn taper lett når andre hensyn har førsteprioritet. De viktigste driverne som kommunene etterlyser, er bedre samordning av statlig politikk, klare og konsistente statlige styringssignaler og i hovedsak økonomiske insentiver som sikrer at det er mer attraktivt å velge klimariktige løsninger enn klimaskadelige tiltak.

Et sentralt råd til staten er derfor å spesifisere

hvilke klimatilstand det ønskes at kommunene skal ta initiativ til, og så bidra i alle fall med kunnskap om praktiske og økonomiske sider ved slike tiltak. Er kommunene redde for å tape på å sette i gang klimatilstand, vil de heller ikke gjøre det. Et vesentlig råd til kommunene er å bruke mer tid på den tidlige fasen av prosjektene, spesielt for å sikre gjensidig tillit og felles mål blant aktørene. I tillegg må kommunene være bevisste på hvordan fordeling av goder og byrder kan skape konflikter. Etablering av nye forvaltningsenheter og utlysning av anbuds-konkurranser krever også god juridisk kompetanse og organisasjonskunnskap.

Referanser

- Bruvoll, A., Grorud, C., Pedersen, S. (2012): Klimabarrierer på kommunalt nivå. Oslo: Vista Analyse rapport.
- Lea, R., Opheim, R. (2012): Barrierar og hindringar for heilskaplege sektoroverskridande samarbeid – nye tiltak på klimaområdet. Underlagsnotat knytt til kommunane sitt handlingsrom og kvantifisering av tiltak. Oslo: Civitas.
- Sælensminde, I., Aall, C., Gjerard, O.I., Opheim, R., Bruvoll, A. (2012): Barrierer for tverrsektorielle lokale klimatilstand. Sammenendragsrapport. VF-rapport 8/2012. Sogndal: Vestlandsforskning.
- Sælensminde, I., Gjerard, O.I., Aall, C. (2012): Barrierer for tverrsektorielle lokale klimatilstand. Dokumentasjonsrapport. VF-rapport 9/2012. Sogndal: Vestlandsforskning.

KØPRISING? I Bergen har diskusjonen om kjøprising vært preget av at lokale og nasjonale myndigheter anklager hverandre for å stå for steilt på egne løsninger.

Foto: Stian Eikeland